

**MARKSISTLIKU FILOSOOFIA
ALUSTE
POPULAARSE KURSUSE
PROGRAMM**

*PARTEIHARIDUSVÕRGU RINGIDELE
(80 tundi)*

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1961

Arch.-exs.

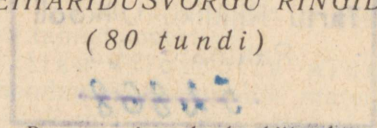
ARCH

~~52873~~

1-24055

MARKSISTLIKU FILOSOOFIA ALUSTE POPULAARSE KURSUSE PROGRAMM

PARTEIHARIDUSVÖRGU RINGIDELE
(80 tundi)



Programmi on heaks kiitnud
NLKP Keskkomitee Ühiskonnateaduste Akadeemia
filosoofia kateeder

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1961

I M
M 18

Originaali tiitel:

ПРОГРАММА ПОПУЛЯРНОГО КУРСА
ОСНОВ МАРКСИСТСКОЙ ФИЛОСОФИИ
для кружков системы партийного
просвещения

Издательство соци ально-экономической
литературы
Москва 1960

2



ARHIIVKOGU

Программа популярного курса основ марксистской философии
для кружков системы партийного просвещения

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Toimetaja J. Ojamaa

Tehniline toimetaja K. Timmer

Korrektorid E. Toots ja E. Kask

Ladumisele antud 22. VIII 1961. Trükkimisele antud 19. IX 1961.
Paber 54×84, 1/16. Trükipoognaid 1,25. Formaadile 60×92 kohaldatud
trükipoognaid 1,02. Arvutuspoognaid 0,97. Trükiarv 1000. Tell. nr. 2800.

Trükikoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk 40/42.

Hind 3 kop.

SISSEJUHATUS

1. teema. Filosoofia kui teadus

1. Filosoofia põhiküsimus. Materialismi ja idealismi vastandlikkus. Keda teenivad materialism ja idealism. Materialism ja teadus. Idealism ja religioon.

2. Meetodi mõiste. Dialektika ja metafüüsika kui kaks vastandlikku tunnetusmeetodit.

3. Marksistliku filosoofia aine. Filosoofia põhiküsimuse lahendamine dialektilise materialismi poolt. Dialektiline materialism kõige üldisematest looduse, ühiskonna ja mõtlemise arenemise seadustest. Maailma tunnetamise ja ühiskonna revolutsioonilise ümberkujundamise meetodi ja teede põhjendamine marksistlikus filosoofias. Marksistlik-leninlik filosoofia kui proletariaadi teoreetiline relv võitluses kommunismi eest.

KIRJANDUS *

F. Engels, Ludwig Feuerbach ja klassikalise saksa filosoofia lõpp, II osa. Tallinn, 1959.

V. I. Lenin, Karl Marx, osa «Marxi õpetus». Teosed, 21. kd., lk. 34—42.

Moskvas 14.—16. novembril 1957. aastal toimunud sotsialistlike maade kommunistlike parteide ja töölisparteide esindajate nõupidamise deklaratsioon. Rahumanifest. III ja IV osa. Tallinn, 1957.

J. V. Stalin, Dialektilisest ja ajaloolisest materialismist. J. V. Stalin. Leninismi küsimusi, Tallinn, 1952, lk. 503—526.

*V. G. Afanasjev, Marksistliku filosoofia alused. Populaarne õpik. Tallinn, 1961. Soovitatakse kursuse kõigi teemade juurde.

2. teema. Materialismi ja idealismi võitlus marksismieelses filosoofias

1. Materialismi ja idealismi võitlus orjanduslikus ühiskonnas. Vana-aja naiivne materialism ja stiihiline dialektika. Kaks vastandlikku joont filosoofias: Demokritose materialism ja Platoni idealism.

2. XVII—XVIII sajandi metafüüsiline materialism ning tema võitlus idealismi ja religiooni vastu. XVII—XVIII sajandi materialismi klassiolemus. Loodusteaduse areng. Mehhanitsismi ja metafüüsika valitsemine loodusteaduses. XVIII sajandi prantsuse materialism.

Materialistlik filosoofia Venemaal XVIII sajandil.

XVII—XVIII sajandi materialismi mehhaaniline, metafüüsiline, vaatlev iseloom. Tema tähtsus ja ajalooline piiratus.

3. Materialismi ja idealismi võitlus XVIII—XIX sajandi saksa filosoofias. Saksa filosoofia klassiolemus. Hegeli idealistlik dialektika. Vastuolu meetodi ja süsteemi vahel Hegeli filosoofias. Feuerbachi materialism ja selle piiratus. XVIII—XIX sajandi saksa klassikalise filosoofia tähtsus.

4. XIX sajandi vene materialistliku filosoofia saavutused (V. G. Belinski, A. I. Herzen, N. G. Tšernõševski, N. A. Dobroljubov). Vene revolutsiooniliste demokraatide filosoofia seos rahva vabadusvõitlusega. Materialism ja dialektika vene materialistliku filosoofia klassikute teostes. Nende filosoofia ajalooline piiratus.

KIRJANDUS

- F. Engels, Anti-Dühring, Sissejuhatus, I peatükk. Tallinn, 1954.
- F. Engels, Ludwig Feuerbach ja klassikalise saksa filosoofia lõpp, Tallinn, 1959.
- V. I. Lenin, Materialism ja empiriokrititsism, Sissejuhatusese asemel. Teosed, 14. kd.
- V. I. Lenin, Herzeni mälestuseks, Teosed, 18. kd.
- V. I. Lenin, Võitleva materialismi tähtsusest, Teosed, 33. kd.

3. teema. **Marksismi filosoofia tekkimine ja arenemine**

1. Marksistliku filosoofia tekkimise tingimused ja eeldused. Marksismi tekkimise sotsiaalmajanduslikud tingimused. Marksistliku filosoofia tekkimise loodusteaduslikud eeldused ja filosoofilised allikad.

2. Marksismi poolt filosoofias teostatud revolutsiooni olemus. Filosoofia klassiiseloomu ja tema poolt ühiskonna elus etendatava osa põhjalik muutumine. Materialismi ja dialektika ühtsus marksismi filosoofias. Ajaloolise materialismi loomine kui pööre ühiskonnakäsituses. Marksistliku filosoofia parteilisus.

3. Marksistlik-leninliku filosoofia looviseloom. Filosoofia arenemise leninlik etapp. Marksistlik-leninliku filosoofia arendamine Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ja vennalike kommunistlike ning töölispartei poolt. Teadusliku dialektilis-materialistliku maailmavaate võidukäik.

KIRJANDUS

- K. Marx ja F. Engels, Kommunistliku partei manifest, I ja II ptk. Tallinn, 1955.
- K. Marx, Kapital, I kd., Järelsõna teisele trükile. Tallinn, 1953.
- V. I. Lenin, Marksismi kolm allikat ja kolm komponenti, Teosed, 19. kd.
- V. I. Lenin, Karl Marx, osa «Marxi õpetus». Teosed, 21. kd. Moskvast 14. — 16. novembril 1957. aastal toimunud sotsialistlike maade kommunistlike parteide ja töölispartei esindajate nõupidamise deklaratsioon. Rahumanifest. III osa. Tallinn, 1957.
- Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXI kongressi resolutsioon seltsimees N. S. Hruštšovi ettekande «NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965» põhjal, III, IV jagu. Tallinn, 1959.

ESIMENE OSA

DIALEKTILINE MATERIALISM

4. teema. **Materia ja tema eksisteerimise vormid**

1. Mis on materia. Lenini poolt materia kohta antud definitsioon ja selle tähtsus. Materia mõiste ja loodusteaduslik maailmapilt.

2. Liikumine kui materia eksisteerimise vorm. Liikumise absoluutsus, paigalseisu suhtelisus. Materia liikumise põhivormid. Materia ja liikumise lahutamise katsete paikapidamatus.

3. Ruum ja aeg. Ruumi ja aja objektiivsus, nende lõpmatus ja hävimatus. Tänapäeva loodusteaduse andmed ruumi ja aja kohta.

KIRJANDUS

F. Engels, Anti-Dühring, Esimene osa, Filosoofia, V ptk., lk. 44—50; VI ptk., lk. 52—54, 56, 57, 58; XII ptk., lk. 105, 107; Anti-Dühringi» eeltödest, lk. 298—299; Märkused «Anti-Dühringile», lk. 331, 335—336. Tallinn, 1954.

V. I. Lenin, Materialism ja empiriokrititsism, III ptk., § 1, 5; V ptk., § 1, 2, 3, 8. Teosed, 14. kd.

5. teema. **Materia ja teadvus**

1. Teadvus kui kõrgestiorganiseeritud materia omadus. Peaaju kui mõtlemise organ. Teadvus kui materiaalse maailma peegeldus. Idealismi ja vüigaarmaterialismi paikapidamatus teadvuse käsitamisel.

2. Inimese teadvus kui materia arengu produkt, ühiskonna arenemise resultaat. Teadvuse tekkimine ja arenemine. Elutult materiaalt elu-

vale materiale ja elavalt mateeriale mõtlevale materiale. Ärritatavus. Aisting. Töö otsustav osa inimese teadvuse tekkimises. Keel ja mõtlemine.

KIRJANDUS

- F. Engels, Töö osa ahvi kujunemisel inimeseks, Tallinn, 1958.
V. I. Lenin, Materialism ja empiriokrititsism, I ptk., § 1, 4, 5. Teosed, 14. kd.

6. teema. Marksistlik dialektika kui õpetus arenemisest ja üldisest seosest

1. Dialektika kui õpetus looduse, ühiskonna ja mõtlemise arenemisest. Dialektilis-materialistlik arengukäsitlus. Uue võitmatlus.

2. Dialektika kui õpetus üldisest seosest. Maailm kui seotud ühtne tervik. Otsesed ja kaudsed, sisesed ja välised, olulised ning mitteolulised seosed. Seaduse mõiste. Seaduste objektiivne iseloom.

3. Marksistliku dialektika tähtsus. Dialektika kui tunnetamise ja maailma revolutsioonilise ümberkujundamise meetod.

KIRJANDUS

- F. Engels, Anti-Dühring, Engelsi eessõnad kolmele trükile; Sissejuhatus, I osa; Vana eessõna «Anti-Dühringile» — «Dialektikast». Tallinn, 1954.
V. I. Lenin, Karl Marx, osa «Dialektika». Teosed, 21. kd.
V. I. Lenin, Veel kord ametiühingutest, käesolevast momendist ning Trotski ja Buhharini vigadest, Teosed, 32. kd., lk. 70—80.
V. I. Lenin, Dialektika küsimusest, Tallinn, 1958.

7. teema. Materialistliku dialektika põhilised seadused VASTANDITE ÜHTSUSE JA VÕITLUSE SEADUS

V. I. Lenin vastandite ühtsuse ja võitluse seadusest kui dialektika olemusest, tuumast.

1. Vastandite ühtsus ja võitlus. Vastandite võitlus kui arenemise allikas. Vastandite võitluse absoluutne ja nende ühtsuse suhteline iseloom. Vastuolu üldine iseloom ja vastuolu avaldumise spetsiifika mitmesugustel tegelikkuse aladel.

2. Vastuolude mitmekesisus. Sisevastuolud ja välised vastuolud ning nende tähtsus. Antagonistlikud ja mitteantagonistlikud vastuolud ning nende ületamise teed. Peamised ja mittepeamised vastuolud. Kasvava sotsialistliku süsteemi ja oma aja ära elanud kapitalistliku süsteemi vaheline vastuolu kui peamine vastuolu kogu inimkonna ühiskondlikus arenemises tänapäeval.

3. Sotsialistliku ühiskonna vastuolud ja nende lahendamise teed. Sotsialistliku ühiskonna vastuolude mitteantagonistlik iseloom ja nende avastamise ja ületamise teed.

KIRJANDUS

F. Engels, Anti-Dühring, Sissejuhatus, I osa. Tallinn, 1954.

V. I. Lenin, Dialektika küsimusest, Tallinn, 1958.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXI kongressi resolutsioon seltsimees N. S. Hruštšovi ettekande «NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965» põhjal, IV ja V osa. Tallinn, 1959.

N. S. Hruštšov, Nelikümmend aastat Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist. Kõne NSV Liidu Ülemnõukogu juubeliistungjärgul 6. novembril 1957. Tallinn, 1957, lk. 34—36.

KVANTITATIIVSETE MUUTUSTE KVALITATIIVSETEKS MUUTUSTEKS ÜLEMINEKU SEADUS

1. Kvaliteedi ja kvantiteedi mõiste. Kvaliteet ja omadus. Mõõt.

2. Kvantitatiivsete muutuste üleminek kvalitatiivseteks muutusteks kui arenemise seadus. Evolutsiooni ja revolutsiooni (hüppe) ühtsus arenemises. Hüpe kui kvantitatiivsete muutuste kvalitatiivseteks muutusteks ülemineku üldine vorm. Metafüüsilise arengukäsituse kriitika. Marksistlik dialektika evolutsiooniliste ja revolutsiooniliste vormide ühtsusest ühiskonna arenemises.

3. Vanalt kvaliteedilt uuele ülemineku vormide mitmekesisus. Muutuste iseloom sotsialismilt kommunismile üleminekul.

KIRJANDUS

F. Engels, Anti-Dühring, Esimene osa, Filosoofia, XII ptk. Tallinn, 1954.

Moskvas 14.—16. novembril 1957. aastal toimunud sotsialistlike maade kommunistlike parteide ja töölisparteide esindajate nõupidamise deklaratsioon. Rahumanifest. IV osa. Tallinn, 1957.

N. S. Hruštšov, NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965. Ettekanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei erakorralisele XXI kongressile 27. jaanuaril 1959. Tallinn, 1959, lk. 96—104.

EITUSE EITAMISE SEADUS

1. Dialektiline eitamine ja selle osa arenemises. Eitus kui vana ületamine ja uuega asendamine. Dialektiline ja metafüüsiline arusaamine eitusest. Järjekestvus kui arenemise tähtis joon.

2. Arenemise progressiivne iseloom. Progress looduse ja ühiskonna arenemises. Arenemise tempo pidev kasv kui ühiskonna progressi tähtsaim iseärasus. Arenemise spiraalne iseloom kui läbikäidud astmete mõningate joonte kordamine kvalitatiivselt uuel tasemel.

3. Eituse eitamise seadus sotsialismi tingimustes. Sotsialistliku ühiskonna tormiline progress ring selle põhjused.

KIRJANDUS

F. Engels, Anti-Dühring, Esimene osa, Filosoofia, XIII ptk. Tallinn, 1954.

V. I. Lenin, Dialektika küsimusest, Tallinn, 1958.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXI kongressi resolutsioon seltsimees N. S. Hruštšovi ettekande «NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965» põhjal, I ja II osa. Tallinn, 1959.

8. teema. Materialistliku dialektika kategooriad

1. Materialistliku dialektika kategooriad. Kategooriate objektiivsus ning nende vastastikune seos. Materialistliku dialektika kategooriate ja seaduste seos.

2. Üksik ja üldine, nende dialektika. Üksiku ja üldise kategooria tähtsus praktika jaoks. Sotsialismile ülemineku üldised seaduspärasused ning nende avaldumine eri maades.

3. Sisuga ja vorm. Sisuga määrav tähtsus ja vormi aktiivne osa. Vormi ja sisuga vastuolu.

4. Olemus ja nähtus, nende vastastikune seos ja vastastikune sõltuvus. Olemuse ja nähtuse kategooria tähtsus tunnetuses ja praktilises tegevuses.

5. Põhjus ja tagajärg. Determinismi ja indeterminismi vastandlikkus. Põhjuse ja tagajärje kategooria teaduslik ning praktiline tähtsus.

6. Paratamatus ja juhuslikkus. Paratamatuse ja juhuslikkuse vastastikune seos. Paratamatuse ja juhuslikkuse kategooria tähtsus ning nende avaldumise iseärasused erinevates ajaloolistes tingimustes.

7. Võimalikkus ja tegelikkus. Reaalne ja abstraktne võimalikkus. Võimalikkuse muutumine tegelikuks sotsialismi tingimustes; subjektiivse teguri osatähtsus.

KIRJANDUS

F. Engels, Anti-Dühring, Sissejuhatus, I ptk. Tallinn, 1954.

V. I. Lenin, II Internatsionaali krahh, Teosed, 21. kd., lk. 186—190.

V. I. Lenin, «Pahempoolsuse» lastehaigus kommunismis, Teosed, 31. kd., lk. 81—82.

Moskvas 14.—16. novembril 1957. aastal toimunud sotsialistlike maade kommunistlike parteide ja töölisparteide esindajate nõupidamise deklaratsioon. Rahumanifest. Tallinn, 1957, lk. 13—15.

N. S. Hruštšov, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne partei XX kongressile, Tallinn, 1956, lk. 38—41.

N. S. Hruštšov, NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965. Ettekanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei erakorralisele XXI kongressile 27. jaanuaril 1959. Tallinn, 1959, lk. 72—73, 100—104, 111—115.

9. teema. Dialektilise materialismi tunnetusteooria

1. Tunnetus kui tegelikkuse peegeldus. Marksistlik tunnetusteooria ning tema põhiline erinevus marksismieelsetest teooriatest.

2. Marksistlik praktika käsitlemine. Praktika kui tunnetusprotsessi lähtepunkt ja alus ning teadmiste tõesuse kriteerium. Teooria ja praktika ühtsus on marksismi-leninismi kõrgeim printsiip.

3. Tunnetuse liikumine elavalt kaemuselt abstraktsele mõtlemisele. Meeleline tunnetus. Aisting kui objektiivse maailma subjektiivne kujund. Taju.

Kujutus. Loogiline tunnetus. Mõiste kui esemete ja nähtuste üldiste, oluliste joonte peegeldus. Otsustus ja järeldus. Hüpotees ja teaduslik teooria.

Meelelise ja loogilise tunnetuse ühtsus. Empirismi ja ratsionalismi kriitika. Idealismi gnoseoloogilised juured.

4. Marksistlik õpetus tõeest. Tõe objektiivsus. Suhteliselt tõelt absoluutsele tõe. Tõe konkreetsus. Praktika kui tõe kriteerium. Revisionismi, dogmatismi ja sektantluse kriitika.

KIRJANDUS

F. Engels. Anti-Dühring, Esimene osa, Filosoofia, VIII ptk., lk. 70—71; IX ptk., lk. 74—75, 77—83. Tallinn, 1954.

V. I. Lenin, Materialism ja empiriokrititsism, II ptk., § 4, 5, 6. Teosed, 14. kd.

V. I. Lenin, Dialektika küsimusest, Tallinn, 1958.

Moskvas 14.—16. novembril 1957. aastal toimunud sotsialistlike maade kommunistlike parteide ja töölisparteide esindajate nõupidamise deklaratsioon. Rahumanifest. III ja IV osa. Tallinn, 1957.

TEINE OSA

AJALOOLINE MATERIALISM

10. teema. Mida uurib ajalooline materialism

1. Ajaloolise materialismi tekkimine kui revolutsiooniline pööre ühiskonnakäsituses. Marksismieelse sotsioloogia piiratus. Dialektilis-materialistliku ühiskonnateooria loomine Marxi ja Engelsi poolt. Ühiskondlik olemine ja ühiskondlik teadvus.

2. Ajaloolise materialismi aine. Ühiskonna arenemise seaduste erinevus looduse arenemise seadustest. Ajalooline materialism kui teadus kõige üldisematest ühiskonna arenemise seadustest. Ajaloolise materialismi tähtsus teiste ühiskonnateaduste jaoks.

3. Ajalooline paratamatus ja inimese vabadus. Ajaloolise paratamatuse mõiste. Vabadus kui tunnetatud paratamatus. Paratamatus ja vabadus sotsialismi tingimustes.

4. Kaasaegse kodanliku sotsioloogia ebateaduslik iseloom. Ühiskonna arenemise objektiivsete seaduste eitamine. Ühiskonna progressi eitamine.

Ajaloolise seaduspärasuse ja progressi ideede võidukäik.

KIRJANDUS

- K. Marx, Eessõna teosele «Poliitilise ökonomia kriitikast».
K. Marx ja F. Engels, Valitud teosed, I kd., Tallinn, 1957.
F. Engels, Kõne Marxi haual. K. Marx ja F. Engels, Valitud teosed, II kd., Tallinn, 1960.
V. I. Lenin, Karl Marx, osa «Materialistlik ajalookäsituse». Teosed, 21. kd.
J. V. Stalin, Dialektilisest ja ajaloolisest materialismist.
J. V. Stalin, Leninismi küsimusi, Tallinn, 1952, lk. 514—526.

11. teema. Tootmisviis kui ühiskonna elu materiaalne alus

1. Geograafilise keskkonna ja rahvastiku tiheduse osa ühiskonna arenemises. Geograafiline keskkond kui ühiskonnaelu, inimese tootmis-tegevuse hädavajalik tingimus. Sotsioloogilise geograafilise suuna kriitika. Rahvaarvu ja rahvastiku tiheduse kasv ja selle tähtsus ühiskonna arenemises. Ebateaduslike «rahvastusteooriate» kriitika.

2. Tootmisviis kui peamine määrav jõud ühiskonna arenemises. Tootlikud jõud. Töötajad kui tootlike jõudude peamine element. Tootmissuhted.

3. Tootlike jõudude ja tootmissuhete dialektika. Tootlike jõudude määrav tähtsus ja tootmissuhete aktiivne osa. Tootmissuhete vastavus tootlike jõudude iseloomule ning nendevahelised vastuolud.

4. Ühiskonna ajalugu kui tootmisviiside seaduspärase vahetumise ajalugu. Ürgkogukondlik ühiskond. Orjanduslik ühiskond. Feodaalne ühiskond. Kapitalistlik ühiskond. Imperialism kui kapitalismi kõrgeim ja viimne staadium. Kommunistlik ühiskond.

KIRJANDUS

- K. Marx, Eessõna teesele «Poliitilise ökonomia kriitikast».
K. Marx ja F. Engels, Valitud teosed, I kd., Tallinn, 1957.
K. Marx — P. V. Annenkovile. Kiri 28. detsembrist 1846. a.
K. Marx ja F. Engels, Valitud teosed, II kd., Tallinn, 1960, lk. 367—376.
J. V. Stalin, Dialektilisest ja ajaloolisest materialismist. J. V. Stalin, Leninismi küsimusi, Tallinn, 1952.

12. teema. Sotsialistlik tootmisviis

1. Sotsialistliku tootmisviisi kujunemise iseärasused. Tema tekkimise eeldused. Sotsialistlik revolutsioon ja proletariaadi diktatuur kui sotsialistliku tootmisviisi loomise hädavajalikud tingimused.

2. Tootlike jõudude ja tootmissuhete dialektika sotsialismi tingimustes. Tootlikud jõud sotsialismi tingimustes. Sotsialistlikud tootmissuhted kui

inimeste vennaliku koostöö ja vastastikuse abistamise suhted. Tootmisvahendite ühiskondlik omandus kui sotsialistlike tootmissuhete alus. Töö järgi jaotamise printsiip. Tootmissuhete vastavus tootlike jõudude iseloomule sotsialismi tingimustes ning nendevahelised mitteantagonistlikud vastuolud.

3. Tootlike jõudude arenemine ja tootmissuhete täiustumine kommunismi hoogsa ehitamise perioodil. Kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomine kui kommunistliku ühiskonna hoogsa ehitamise perioodi tähtsaim ülesanne. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani (1959—1965. a.) tähtsus selle ülesande lahendamisel. Sotsialistlike tootmissuhete täiustamine.

KIRJANDUS

- K. Marx ja F. Engels, Kommunistliku partei manifest, II ptk., Tallinn, 1955.
- V. I. Lenin, Nõukogude võimu järjekordsed ülesanded, Teosed, 27. kd., lk. 209—218.
- Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Konstitutsioon (Põhiseadus), I ptk. Tallinn, 1957.
- N. S. Hruštšov, NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaks 1959—1965. Ettekanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei erakorralisele XXI kongressile 27. jaanuaril 1959. Tallinn, 1959, lk. 15—66, 96—105.

13. teema. Baas ja pealisehitus

1. Baas ja pealisehitus. Nende osa ühiskonna elus. Ühiskondlik-majandusliku formatsiooni mõiste.

2. Baasi ja pealisehituse vastastikune toime ja nende arenemise iseärasused. Baasi määrav osa pealisehituse suhtes. Murrang pealisehituses baasi muutumise puhul. Järjekestev seos pealisehituse elementide vahel ühiskonna arenemise ajaloos. Pealisehituse aktiivne osa.

3. Sotsialistliku ühiskonna baas ja pealisehitus. Nende tekkimise iseärasused. Sotsialistliku pealisehituse suur aktiivsus.

KIRJANDUS

- K. Marx, Eessõna teesele «Poliitilise ökonomia kriitikast».
K. Marx ja F. Engels, Valitud teosed, I kd., Tallinn, 1957.
- F. Engels — J. Blochile. Kiri 21.—22. septembrist 1890. a.
K. Marx ja F. Engels, Valitud teosed, II kd., Tallinn, 1960,
lk. 407—409.
- F. Engels — N. Starkenburgile. Kiri 25. jaanuarist 1894. a.
K. Marx ja F. Engels, Valitud teosed, II kd., Tallinn, 1960,
lk. 421—424.
- V. I. Lenin, Mis on «rahvasõbrad» ja kuidas nad võitlevad sotsiaal-
demokraatide vastu? Teosed, I. kd., lk. 117—124.

14. teema. Rahvahulgad kui ühiskonna arenemise otsustav jõud. Isiku osa ajaloos

1. Rahvas kui ajaloo protsessi tõeline looja ja ühiskonna arenemise otsustav jõud. Rahvas kui materiaalsete ja kultuuriväärtuste looja, poliitiliste ümberkujunduste peamine jõud. Töötavate hulkade osa suurenemine ajaloolise arenemise käigus. Nõukogude rahvas kui kommunismi ehitaja. Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei kui nõukogude rahva juhtija ja organiseerija. Rahvahulkade osa võitluses rahu, demokraatia ja sotsialismi eest.

2. Isiku osast ajaloos. Väljapaistvate isikute tähtsus ühiskonna elus. Töölisklassi juhtide osa tööliklassi vabadusvõitluses. Isikukultus on vastuolus marksismiga.

KIRJANDUS

- V. I. Lenin, Karl Marx, osa «Materialistlik ajalookäsitlus». Teosed, 21. kd.
- V. I. Lenin, «Pahempoolsuse» lastehaigus kommunismis, Teosed, 31. kd., lk. 22—28.
- NLKP Keskkomitee 1956. aasta 30. juuni otsus «Isikukultusest ja selle tagajärgedest ülesaamise kohta», Tallinn, 1956.
- Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXI kongressi resolutsioon seltsimees N. S. Hruštšovi ettekande «NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965» põhjal, Tallinn, 1959, lk. 24—28, 36—42.

15. teema. Klassid ja klassivõitlus

1. Klasside olemus ja tekkimine. Klass ja rahvus. Klassivõitlus kui antagonistliku klassiühiskonna arenemise allikas.

2. Klassivõitlus kapitalistlikus ühiskonnas. Kodanluse ja proletariaadi võitlus kui kapitalismi arenemise seaduspärasus. Proletariaadi klassivõitluse vormid. Marksistlik partei kui proletariaadi klassivõitluse organiseerija ja juhtija. Klassivõitlus kaasaegses kapitalistlikus ühiskonnas. Kodanlike ja revisionistlike klassiteooriate kriitika.

3. Klassid ja klassivõitlus kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajajärgul. Proletariaadi klassivõitluse vormid.

4. Sotsialistliku ühiskonna sotsiaalne struktuur. Töölisklass. Kolhoositalurahvas. Intelligents. Nõukogude rahva poliitiline ja moraalne ühtsus.

5. Klassierinevuste ületamise teed. Linna ja maa vahelise olulise erinevuse ületamise teed. Vaimse ja füüsilise töö vahelise olulise erinevuse likvideerimise teed.

KIRJANDUS

- K. Marx ja F. Engels, Kommunistliku partei manifest, Eessõna 1883. a. saksakeelsele väljaandele, I ptk. Tallinn, 1955.
- K. Marx — J. Weydemeyerile. Kiri 5. märtsist 1852. a. K. Marx ja F. Engels, Valitud teosed, II kd., Tallinn, 1960, lk. 377.
- V. I. Lenin, Karl Marx, osa «Klassivõitlus». Teosed, 21. kd.
- V. I. Lenin, Proletariaadi diktatuurist, Teosed, 30. kd.
- V. I. Lenin, «Pahempoolsuse» lastehaigus kommunismis, V ptk. Teosed, 31. kd.
- N. S. Hruštšov, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne partei XX kongressile, Tallinn, 1956, lk. 11—18.
- N. S. Hruštšov, NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965. Ettekanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei erakorralisele XXI kongressile 27. jaanuaril 1959. a. Tallinn, 1959, lk. 85—96.

16. teema. Riik

1. Riigi tekkimine ja olemus. Riik kui klassiühiskonna produkt; riigi tunnused.

2. Riik eksploatatorlikus ühiskonnas,

tema funktsioonid. Riigi tüübid ja valitsemise vormid. Kaasaegse kodanliku riigi reaktsiooniline iseloom.

3. Proletariaadi diktatuur kui kvalitaatiivselt uus riigi tüüp. Proletariaadi diktatuuri peamised küljed. Proletariaadi diktatuur kui kõrgemat tüüpi demokraatia. Proletariaadi diktatuuri eri vormid. Marksistliku partei juhtiv osa sotsialistlikus riigis.

4. Nõukogude sotsialistlik riik kui sotsialismi ja kommunismi ehitamise tööriist. Sotsialistliku riigi funktsioonid kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajajärgul ja sotsialismilt kommunismile ülemineku ajajärgul. Sotsialistliku riigi arenemine ja demokraatia edasine laienemine kommunismi ehitamise ajajärgul.

5. Marksism-leninism riigi väljasuremisest. Sotsialistliku riikluse arenemine kommunistlikuks ühiskondlikuks omavalitsuseks.

KIRJANDUS

V. I. Lenin, Riik ja revolutsioon, V ptk. Teosed, 25. kd.

V. I. Lenin, Riigist, Teosed, 29. kd.

J. V. Stalin, Leninismi küsimusi, IV ptk. Teosed, 8. kd.

N. S. Hruštšov, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne partei XX kongressile, Tallinn, 1956, lk. 97—103.

N. S. Hruštšov, NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965. Ettekanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXI kongressile 27. jaanuaril 1959. Tallinn, 1959, lk. 106—110.

17. teema. Sotsiaalne revolutsioon

1. Sotsiaalne revolutsioon kui antagonistliku klassiühiskonna arenemise seadus. Sotsiaalse revolutsiooni olemus, põhjused ja tähtsus. Revolutsiooni iseloom ja liikumapanevad jõud. Revolutsiooniline situatsioon. Subjektiivse teguri osatähtsus revolutsiooni võidu saavutamises.

2. Sotsialistlik revolutsioon. Sotsialistliku revolutsiooni olemus ja tema paratamatus imperialismi ajastul. Leninlik sotsialistliku revolutsiooni teooria. Leninliku revolutsiooniteooria triumf kaasaegsel epohhil. Revisionismi ja dogmatismi kriitika.

3. Sotsialistlike ja kapitalistlike maade rahulik kooseksisteerimine kui objektiivne paratamatus. Leninlik rahuliku kooseksisteerimise printsiip. Rahulik kooseksisteerimine kui kahe vastandliku süsteemi klassivõitluse vorm.

4. Sotsialismi paratamatu võit kõigis maades. Võitlus demokraatia ja sotsialismi võidu eest kogu maailmas. Eri maade sotsialismile ülemineku vormidest.

KIRJANDUS

- V. I. Lenin, Euroopa Ühendriikide loosungist, Teosed, 21. kd.
- V. I. Lenin, Proletaarse revolutsiooni sõjaprogramm, Teosed, 23. kd., lk. 65—68.
- Moskvas 14.—16. novembril 1957. aastal toimunud sotsialistlike maade kommunistlike parteide ja töölisparteide esindajate nõupidamise deklaratsioon. Rahumanifest. Tallinn, 1957.
- NLKP XXI kongressi poolt tööstuse ja transpordi arendamise ning tootmistegevuses teaduse ja tehnika uusimate saavutuste rakendamise kohta tehtud otsuste täitmise käigust. NLKP Keskkomitee pleenumi otsus, vastu võetud 15. juulil 1960. NLKP Keskkomitee 1960. aasta juulipleenumi otsus ja resolutsioon, Tallinn, 1960.
- Kommunistlike ja töölisparteide esindajate Bukaresti nõupidamise tulemuste kohta. NLKP Keskkomitee 1960. aasta juulipleenumi otsus ja resolutsioon, Tallinn, 1960.
- N. S. Hruštšov, NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965. Ettekanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei erakorralisele XXI kongressile 27. jaanuaril 1959. Tallinn, 1959, lk. 61—96, 110—116.
- Nõukogude Liidu rahvusvahelisest olukorrast ja välispoliitikast. N. S. Hruštšovi ettekanne NSV Liidu Ülemnõukogu kolmandal istungjärgul 31. oktoobril 1959. a. «Rahva Hää!» 1. novembrist 1959.
- N. S. Hruštšov, Kõigile koloniaalrahvastele vabadus ja sõltumatus! Lahendada üldise desarmeerimise probleem! Tallinn, 1960.

18. teema. Ühiskondlik teadvus ja selle osa ühiskonna arenemises

1. Ühiskondlik teadvus kui ühiskondliku olemise peegeldus. Ühiskondliku teadvuse olemus ja tekkimine. Ideoloogia, selle klassiiseloorm. Teadvuse arenemise suhteline iseseisvus. Ideede aktiivne osa ühiskonna arenemises.

2. Sotsialistlik ideoloogia, selle iseärasused ja osa kommunismi ehitamisel. Ideoloogi-

lise töö ülesanded kommunismi hooga ehitamise aja-
järgul.

3. Poliitilised ja õiguslikud ideed. Poliitika ja majandus. Poliitilised ideed ja nende tähtsus. Õigus ja õiguslikud ideed.

4. Moraal. Moraali tähtsus ühiskonna elus. Kommunistlik moraal ja selle kasvatamise teed.

5. Religioon. Religiooni olemus ja tema reaktsiooniline osa. Religioossed igandid sotsialistlikus ühiskonnas ja nende ületamise teed.

6. Teadus ja tema osa ühiskonna arenemises. Nõukogude teadus, tema iseärasused ja osa kommunismi ehitamisel.

7. Kunst. Kunsti põhilised iseärasused ja tema koht ühiskonna elus. Sotsialistlik kunst ja tema osa kommunismi ehitamises.

8. Filosoofia kui ühiskondliku teadvuse vorm.

KIRJANDUS

- K. Marx, Eessõna teosele «Poliitilise ökonomia kriitikast».
K. Marx ja F. Engels, Valitud teosed, I kd., Tallinn, 1957.
- F. Engels — K. Schmidtile. 27. oktoobril 1890. F. Engels — F. Mehringile. 14. juulil 1893. K. Marx ja F. Engels, Valitud teosed, II kd., Tallinn, 1960, lk. 410—415.
- V. I. Lenin, Töölispartei suhtumisest religiooni. Teosed, 15. kd.
- V. I. Lenin, Noorsooühingute ülesanded, Teosed, 31. kd.
- Vigadest teaduslik-ateistliku propaganda läbiviimisel elanikkonna hulgas. NLKP Keskkomitee otsus 10. novembrist 1954. «Rahva Hää!» 12. novembrist 1954.
- Parteipropaganda ülesandeist tänapäeva tingimustes. NLKP Keskkomitee 9. jaanuari 1960. a. otsus. Tallinn, 1960.
- N. S. Hruštšov, Kirjandus ja kunst olgu tihedalt seotud rahva eluga, Tallinn, 1957.
- N. S. Hruštšov, NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaks 1959—1965. Ettekanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei erakorralisele XXI kongressile 27. jaanuaril 1959. Tallinn, 1959, lk. 52—60.
- N. S. Hruštšov, Kasvatada aktiivseid ja teadlikke kommunistliku ühiskonna ehitajaid. Kõne ÜLKNÜ XIII kongressil 18. aprillil 1958. Üleliidulise Leninliku Kommunistliku Noorsooühingu XIII kongressi materjale, Tallinn, 1958.
- Kindla rahu ning rahvaste õnne ja helge tuleviku nimel. Seltsimees N. S. Hruštšovi kõne ülevenemaalisel õpetajate kongressil 9. juulil 1960. a. «Noorte Hää!» 10. juulist 1960.

Marksistliku filosoofia aluste populaarse kursuse

NÄITLIK ÕPPEPLAAN

parteiharidusvõrgu ringidele

(80 tundi)

Jrk. nr.	Teema nimetus	Tundide arv
1	Filosoofia kui teadus	2
2	Materialismi ja idealismi võitlus marksismi- eelses filosoofias	4
3	Marksistliku filosoofia tekkimine ja arenemine	2
4	Materia ja tema eksisteerimise vormid	4
5	Materia ja teadvus	4
6	Marksistlik dialektika kui õpetus arenemisest ja üldisest seosest	2
7	Materialistliku dialektika põhilised seadused	8
8	Materialistliku dialektika kategooriad	6
9	Dialektilise materialismi tunnetusteooria	6
10	Mida uurib ajalooline materialism	2
11	Tootmisviis kui ühiskonna elu materiaalne alus	6
12	Sotsialistlik tootmisviis	4
13	Baas ja pealisehitus	2
14	Rahvahulgad kui ühiskonna arenemise otsustav jõud. Isiku osa ajaloos	4
15	Klassid ja klassivõitlus	6
16	Riik	4
17	Sotsiaalne revolutsioon	4
18	Ühiskondlik teadvus ja selle osa ühiskonna arenemises	10
	Kokku	80

Iga aasta lõpul 2—3 kokkuvõtlikku õppust.

3.-

3 kop.

A-24055

A

TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU



1 0300 00036117 2